

06.07.2016

1

123 §

Rakennuspaikka Kaartinkaupunki, 091-003-9902-0100
Erottaja

Hakija Hanasaari - ruotsalais-suomalainen kulttuurikeskus

Pääsuunnittelija Lange Eva

Tunnus 3-1817-16-E

Hanasaari-ruotsalais-suomalainen kulttuurikeskus hallinnoi hanketta, jossa Suomen ja Ruotsin pääkaupungeille lahjoitetaan julkiset taideteokset. Suomelle lahjoitetaan taiteilija Eva Langen teos Flera delar - En helhet, joka koostuu neljästä veistoksellisesta elementistä, joiden materiaalina ovat graniitti, rauta ja teräs. Teos on suunniteltu sijoitettavaksi Erottajan aukiolle.

Erottajan aukion luonne

Kaksinkertaisilla puuriveillä rajattu Erottaja oli Ehrenströmin suunnitelmassa esteettisesti sommiteltu asemakaavallinen saumakohta koordinaatistojen välissä. Aukio sijoittui kaupunkikuvallisesti tärkeään paikkaan, kantakaupungin rakenteen rungon muodostavan kolmen puistokadun järjestelmän leikkauspisteeseen.

Myöhemmin puurivien välisestä keskiosasta rakennettiin julkinen puisto. Esplanadin kainaloon jääneelle kolmiotorille ei koskaan istutettu ensimmäisten asemakaavojen puurivejä, 1820-luvulta alkaen niitä ei enää edes piirretty suunnitelmiin. Erottaja on valokuvien ja maalausten perusteella pysynyt avoimena aukiona, jonka keskellä oli julkinen kaivo.

Erottaja on liikenteellinen ja kaupunkirakenteellinen solmukohta eikä se ole missään vaiheessaan ollut varsinaisessa torikäytössä. Liikenteen antama leima on voimistunut, Erottajalla erityisesti joukkoliikenteen järjestelyt ovat vieneet suuren osan sen pinta-alasta.

Rakennusviraston selvityksessä Kantakaupungin nivelet - Kolmiopuistot ja jäännösaukiot Helsingin ruutukaavaverkkojen saumakohdissa (2009:12) todetaan aukion ympäristön olevan historiallisesti ja kaupunkikuvallisesti suhteellisen yhtenäisessä 1800-luvun lopun asussa. Kuitenkin Erottajan kaupunkitila on monia muita Helsingin aukiotiloja hajanaisempi. Sen rajausta tulisi vahvistaa ja lisäksi aukio kaipaisi keskipistettä. Takapihamaista

06.07.2016

2

tunnelmaa lisää arkinen ja hajanainen pinnoite.

Erottajan aukion suunnittelutilanne

Yleiskaavassa 2002 alue on "Kulttuurihistoriallisesti, rakennustaiteellisesti ja maisemakulttuurin kannalta merkittävä alue, jota kehitetään siten, että alueen arvot ja ominaisuudet säilyvät.";

RKY 2009 Erottajan aukio kuuluu kohteeseen Esplanadi Bulevardi.

Asemakaavassa 2012 ohjeistetaan mm. "Katuaukion pintamateriaalin tulee olla kävelyyn hyvin soveltuvaa luonnonkiveä. Katuaukion ja tulevien rakenteiden, istutusten ja kalusteiden tulee olla sopivia kulttuurihistoriallisesti ja rakennustaiteellisesti arvokkaaseen ympäristöön."

Asemakaavassa määrätään "au Katuaukion osa, joka tulee suunnitella ja käsitellä avoimena oleskelualueena ja kaupunkitapahtumille tarkoitettuna alueena. Alueelle saa sijoittaa vesiaiheita ja taidetta. Alueelle ei saa sijoittaa kioskeja muualle kuin ki-merkitylle rakennusalueelle."

Arvoympäristöt selvityksessä todetaan arvoja heikentäviksi tekijöiksi mm. epäyhtenäiset, eri aikaiset fragmentaariset pinnoitteet ja entisten rakennelmien jäänteet. Vaalittavina ominaisuuspiirteinä puolestaan pidetään kaupunkitilan eheyttä korostavia päällysteitä ja historiallisen aukion luonnetta vilkkaasta liikenteestä huolimatta. Suositukseksi annetaan "kaupunkitilan eheyttämiseen tähtäävä, kestävä uudistus, joka tuo aukioon toiminnallista sisältöä ja hyödyntää teatterirakennuksen eteläsivun potentiaalia oleskelualueena".

LAUSUNTO

Erottajan aukio asettuu sekä arkkitehtonisesti että toiminnallisesti merkittävään ja keskeiseen kohtaan kaupungissa. Liikenteen dominoimana siitä on tullut hieman takapihamainen keskeneräisen oloinen kaupunkitila. Jatkosuunnittelua ohjaava asemakaava ja kaupungin laatima arvoympäristöselvitys tuovat esiin aukion merkityksen kaupunkitapahtumien alueena. Liikenteen, puistot ja vilkkaat kauppakadut yhdistävä kaupunkitila tulee olemaan jatkossa, kun sisäänajoluiska maanalaiseen pysäköintiin poistuu, entistäkin käytetympi läpikulku- ja oleskelualue. Tapahtumat taas edellyttävät erilaisia kadunkalusteita, kuten penkkejä, roskakoreja, valaisimia yms. Kaupunkitapahtumat tuottavat myös yhä enenevässä määrin tilapäisiä ilmiöitä kuten erilaisia hetkellisiä palvelu- ja

06.07.2016

3

myyntipisteitä.

Havainnekuvista välittyvä teoskokonaisuuden meditatiivinen luonne antaa olettaa, että se kaipaa ympärilleen visuaalista rauhaa, jotta elementtien suhteet tulisivat havaittaviksi ja yhdistyisivät jännitteiseksi kokonaisuudeksi. Teosta on vaikea mieltää, jos aukiolle myöhemmin tulee välttämättömiä rakenteita, mm. valaisinpylväitä, joiden rinnalla taideteoksen mastomainen osa saattaa menettää taideteoksessa tarkoitetun tehtävänsä. Huomioon on otettava myös aukion kulkureitit ja talvikunnossapito. Lumenpoisto saattaa vaurioittaa teoksia.

Kaupungin monet tahot ovat todenneet paikan olevan taideteokselle sopivan ja lainvoimaisessa asemakaavassa alueelle on mahdollista sijoittaa taidetta.

Moniosainen veistos muodostuu kuitenkin kokonaisuudeksi vasta suhteessa ympäröivään tilaan ja pintaan, jolta se nousee. Tilanne asettaa tarkkoja vaatimuksia aukiosuunnitelmalle.

Onkin mahdollista, että veistoksen ja aukion toiminnallisten tarpeiden yhteensovittaminen osoittautuu liian vaativaksi tehtäväksi tai että veistos ei saa ansaitsemiaan olosuhteita. On pelättävissä, ettei fragmentaarisuudella vaikuttava taideteos erotu kokonaisuutena taideteoksena ja synnytä toivottua kokemusta aukiolla, jonka ongelma jo itsessään on liiallinen fragmentaarisuus.

Kaupunkikuvaneuvottelukunta pitäisikin tärkeänä, että veistokselle pohdittaisiin myös vaihtoehtoja paikkaa valmiimmalta ja vähemmän toiminnallisesti kuormittuneelta paikalta. Parempi paikka voisi löytyä esim. Vanhankirkonpuistosta, Katajanokan Martti Ahtisaaren aukiolta jopa Suomenlinnasta tai jostain muusta merellisestä ympäristöstä. Tästä olisi myös se etu, että teos voitaisiin vastaanottaa ja sijoittaa paikoilleen jo juhluvuonna.

On hienoa, että kaupungille tarjoutuu mahdollisuus saada vastaanottaa taideteos ja esittää, että edellä mainitut näkökohdat teoksen sijoittamisesta huomioitaisiin.

(Esitteli Sari Viertiö)